

IOAN BIANU - „UN MARE SUFLET ȘI UN MARE EXEMPLU”

Genoveva SCOBIOALĂ,
manager, departamentul Marketing

Unul din „cei mai desăvârșiți bibliotecari și bibliologi”, o personalitate notorie a culturii românești este istoricul literar, filologul, profesorul și bibliograful Ioan Bianu. Timp de peste cinci decenii a activat și administrat Biblioteca Academiei Române, bibliotecă cu admirabile tradiții, la sînul căreia s-au format adevărați specialiști în domeniu. Înțelegînd perfect rostul și utilitatea ei în societate, prin diversitatea acțiunilor și a implementărilor cu impact semnificativ, a transformat-o într-o instituție științifică accesibilă, modernă și de prestigiu.

Această fișă bibliografică este o restituție și o încercare de a prezenta activitatea intelectuală și managerială a lui I. Bianu, oferind bibliotecarilor, și nu numai, posibilitatea de a-i cunoaște personalitatea, diversitatea preocupărilor și a intențiilor culturale.

Născut în 1856, în satul Făget de pe rîul Tîrnava Mare, Transilvania, s-a format într-un mediu spiritual elevat, parcurgînd treptele școlii secundare la Blaj, un faimos centru spiritual. Au urmat cele superioare la Facultatea de Litere din București, audiind mai apoi cursuri de filologie romanică la Milano, Madrid, Paris. Aceste specializări au avut un impact benefic asupra activității de profesor la Catedra de limbă și literatură română la Liceul Sf. Sava din București și șef al primei Catedre de istorie a literaturii române la

Facultatea de Filozofie din București. A fost preocupat de problemele reformei limbii, de numeroase studii despre literatura veche și cercetări ale creației folclorice. Activitatea vizavi de

aceste probleme s-a concretizat în studii privind Școala Ardeleană și cercetarea culturii vechi românești, în multe aprecieri ale autorilor contemporani (în urma unei astfel de recenzii a fost premiat în 1904 M. Sadoveanu), dar și în unele ediții aparte: *Introducerea limbii românești în biserica românească*, *Psaltiria Scheiană*, *Predicile lui Antim Ivireanul* și o monografie consacrată vieții și activității lui Samuil Micu-Klein, reprezentant de seamă al Școlii Ardelene.

Cea mai importantă contribuție a lui Ioan Bianu, însă, a fost legată de Biblioteca Academiei, el fiind creatorul și mentorul ei mai bine de jumătate de secol.

Întors de la specializare din străinătate, Bianu mărturisea, că mai mult decît cursurile filologice era atras de marile biblioteci din aceste țări – Biblioteca din

Palatul Brera, Italia, Biblioteca Națională din Paris, Biblioteca Bodleiană din Oxford, de modul lor de organizare și de activitate științifică. De aceea, revenit în țară, și-a legat destinul de instituția bibliotecară a Academiei Române.

În 1879 a fost încadrat la Biblioteca Academiei pe postul de arhivist-bibliotecar, ca mai apoi să urmeze cele mai importante activități: director al bibliotecii (1884 - 1935), secretar general al Academiei Române, președinte și vicepreședinte al acestui mare forum, lăsând urme adânci în toate posturile ocupate, identificându-se cu interesele ei.

Entuziasmul tineresc de care dădea dovadă a generat din start multe inițiative. Unele ar fi întocmirea în 1884 a primului *Regulament pentru Bibliotecă*, care cuprindea profilul instituției și normele strict necesare pentru o activitate eficientă a bibliotecii, dar și lupta pentru o *Lege a Depozitului legal* (1885), modificată mai târziu în câteva rînduri, grație căreia numărul de cărți care intrau în fonduri creștea vertiginos și necesita o bună organizare, ordonare, conservare, dar și o orientare în viitor. E de remarcat curajul de a convinge conducătorii instituției de necesitatea unor funcții bine precizate, specifice, a unui spațiu și a unui personal pentru posibilitatea de dănuire a acestei biblioteci, lucru care i-a reușit cu succes, asigurînd, astfel, o dezvoltare armonioasă și durabilă a Bibliotecii, adaptată la cerințele timpului.

O altă inițiativă a lui Bianu au fost donațiile de carte unor biblioteci din străinătate lovite de diferite cataclisme, ca mai apoi să propună și unele modificări ale *Regulamentului* privitor la împrumuturile reciproce de carte, schimburile interbibliotecare de astăzi, îmbogățind, astfel, fondul, dar și extinzînd aria de penetrare a istoriei, culturii și civilizației

românești. Colaborările externe au fost rodnice prin schimbul de informații documentare și prin faptul a numeroase vizite efectuate unde era interesat nu numai de organizarea bibliotecilor, dar și de localul și instalațiile interioare, urmînd să construiască pentru bibliotecă un nou sediu, cu arhitectură modernă, cu dimensiuni regăsite în alte țări, însă aceste strădanii au rămas, din păcate, nerealizate.

Cea mai serioasă muncă a lui I. Bianu a fost cea de a aduna în Bibliotecă toate tipăriturile trecutului, dar și pe cele recente ale intelectualilor din diferite domenii, în ideea de a constitui un fond național, util, demn de o bibliotecă pentru studiu și știință. Fondurile de publicații adunate cu atîta dragoste și sîrguință, îmbogățite și ocrotite, au fost o întruchipare a dorinței de a contribui prin ele la cunoașterea istoriei, a unității spirituale și culturale. Prin grija lui s-a adunat un număr variat de tipuri de publicații: cărți (peste 500 000 volume), mii de manuscrise, periodice, stampe și portrete ș.a., care au necesitat un sistem aparte de organizare. Sub îndrumarea lui I. Bianu s-a încercat pentru prima dată separarea cărților și broșurilor de periodice și așezarea lor la raft după formate. Fiecare categorie de publicații avea registrul de inventar separat, iar descrierea cărților se făcea conform unui sistem german (cu notația în litere) pînă în 1915, cînd Al. Sadi-Ionescu a introdus clasificarea zecimală. Așa și-a început I. Bianu activitatea de bibliograf, scriind personal o mulțime de fișe, cu litere înghesuite, ușor aplecate, dar destul de lizibile.

Autorizat de către Ministerul Cultelor, aduce de la Mănăstirea Probota șapte manuscrise slavonești și șapte cărți vechi românești; mai târziu acest fond a fost completat cu alte manuscrise, cele

mai valoroase provenite de la Mănăstirea Cernica, urmate apoi de neprețuitele donații ale unor personalități ca: Gh. Barițiu, D. Sturdza, Gr. Tocilescu etc. Această mișcare a luat amploare, astfel încît, pe măsura creșterii fondului, a fost necesară inventarierea și catalogarea lor după limba în care au fost scrise, (inițial, aceste publicații erau puține și se păstrau într-un dulap, fără nici o ordine), iar în 1884 constituie o secție separată, recuperînd, astfel, o parte din comorile timpului.

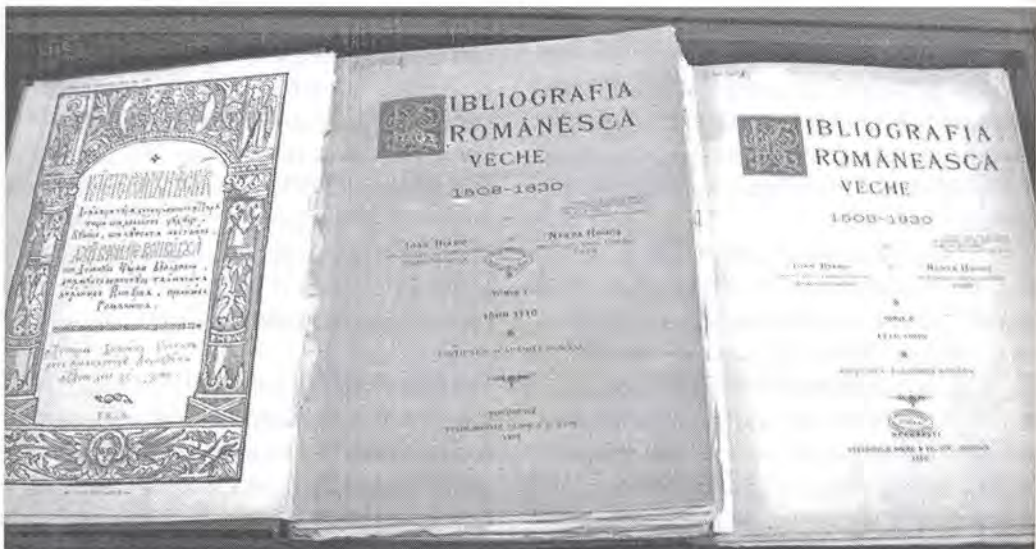
Pentru o mai bună diseminare a informației despre ele, esențialul era făcut public la ședințele de lucru ale Academiei sau publicate în *Analele Academiei Române*. Mult mai tîrziu, însă, și-a valorificat cunoștințele și experiența acumulată în *Catalogul manuscriptelor românești din Biblioteca Academiei Române* (în 4 volume). Tomul 1, cu o prefață care îi aparține și în care face o trecere în revistă a fondurilor de manuscrise, cuprinde 746 pagini și descrie 300 de tipărituri, vol. 2 cu 427 titluri și vol. 3 cu 332. Tomul 4 a fost tipărit post-mortem, abia în 1967.

Fiecare descriere e însoțită de cuprinsul volumului: cuvînt introductiv, postfa-

ță, date referitoare la autor, la donator. Indicii auxiliari cuprind cronologia manuscriselor, autorii, traducătorii, copisti, persoane, locuri, fapte.

O altă preocupare, căreia i-a acordat o atenție deosebită, a fost colecția de stampe, prevăzîndu-i în 1910 în noul local care urma a se construi un depozit special cu sală de expoziții unde tezaurul cultural să fie expus publicului.

Călătoriile prin bibliotecile marilor metropole ale lumii l-au influențat și impulsivat să transforme biblioteca într-un laborator științific, în care să se elaboreze repertoriile bibliografice ale științei și culturii, alcătuiind în 1894 *Planul bibliografiei naționale*, care a fost imediat aprobat (în 1895). Încercări sporadice de a elabora unele lucrări bibliografice mai fuseseră, însă ele nu aveau caracter amplu, științific, complet. Ideea unui asemenea *Plan* a fost sugerată de B. P. Hasdeu, iar însărcinat cu executarea unei asemenea lucrări a fost propus Ioan Bianu „... pentru că toți recunoaștem că are toată competența spre a o face bine și că și-a cîștigat cunoștințele necesare tocmai că i-a trecut prin mîna întreaga bibliotecă

a Academiei. Bibliografia este o lucrare care nu se poate face de mai mulți deodată, ci trebuie lăsată în grija unuia, adică a bibliotecarului”, lămurea la o ședință D. Sturdza. Acest *Plan* se împărțea în trei clase:

1. Cărți vechi de la 1507 pînă la 1830;
2. Cărți moderne de la 1831 pînă astăzi;
3. Cărți străine privitoare la români.

Personalitate puternică, care a depășit greutatea economice, a reușit să pună baza unei bogate activități științifice; nu numai să sprijine cu toată fermitatea dezvoltarea cercetării științifice, dar să se implice la elaborarea unor lucrări, afirmat deja ca un specialist serios, conștiincios, cu dragoste de carte, de patrimoniul cultural moștenit.

Ideea strălucită de a lansa un *Apel* privitor la colectarea cărților vechi a avut un ecou pozitiv, soldîndu-se cu 2113 opere adunate.

Investigîndu-le cu migală și rigoare, Ioan Bianu a depus un efort imens reușind să publice în 1898 o lucrare esențială care conturează întreaga spiritualitate românească: viața economică, politică, socială și culturală, elaborînd, astfel, prima parte a aceluia grandios *Plan*.

Primul volum din *Bibliografia românească veche*, lucrare de proporții, în mai multe volume, cuprinde toate tipăriturile de pe teritoriul României în orice limbă de publicare de la 1508 pînă la 1716, tomul II cuprinde anii 1716 – 1808, tomul III – 1809 – 1830, tomul IV – *Adăogiri și îndreptări*. Asociați i-au fost alți doi mari bibliografi - N. Hodoș și Dan Simonescu. Pe lângă descrierile bibliografice ale publicațiilor, lucrarea mai cuprinde și alte informații: note, referințe, observații, prefețe, ilustrații, care o fac mai complexă și îi dau un înalt grad științific.

Eveniment editorial, de mare succes, s-a bucurat de numeroase elogii, printre

care și cel al lui N. Iorga, care o caracteriza astfel: „...*Bibliografia românească veche* se înfățișează ca o lucrare pe cît de monumentală, pe atît de trainică, pe cît de frumoasă ca execuție materială, pe atît de sîrguincios și cinstit alcătuită”.

De asemenea, I. Bianu a inițiat și ajutat la tipărirea *Catalogului manuscrisurilor grecești*, a coordonat *Publicații periodice românești (ziare, gazete, reviste)*. *Catalog alfabetic, 1820 – 1906*, a conceput și contribuit la editarea a 53 de fascicule din *Creșterea colecțiilor*, o oglindă a noilor intrări în Bibliotecă.

Bibliografiile, aceste lucrări speciale, au devenit deschizătoare de drumuri și instrumente indispensabile numeroșilor cercetători ai operelor din secolele trecute.

Ajuns la vîrsta maturității, a devenit un specialist de înaltă ținută, iar activitatea bibliografică și științifică a lui I. Bianu a fost unanim și favorabil apreciată de către specialiști în domeniu din țară și de peste hotare.

La rîndu-i, Bianu îndruma, oferea soluții bine gîndite și argumentate, prețuia și se mîndrea cu colaboratorii și discipolii săi. Deși părea la prima vedere o figură dură, serioasă, sobră, atunci cînd îl cunoșteai mai bine îi descopereai sinceritatea, corectitudinea, modestia și nu în ultimul rînd mărinimia.

Înțelegînd care este importanța cuvîntului scris pentru formarea individului și pătruns de un profund patriotism, mai ales dragostea sa pentru Ardeal, pe care a purtat-o în suflet mereu, l-a făcut să colaboreze și să-l susțină în toate pe S. Pușcariu pentru a forma la Cluj un adevărat centru universitar, care la rîndu-i spunea: „...Acest om a muncit numai pentru binele altora, care n-a cunoscut invidia și care a urmărit totdeauna cu ochi privighetor pe tinerii muncitori netezindu-le din um-

bră calea, sfătuiindu-i și bucurându-se de orice succes al lor”.

În permanență profitau de firea lui deschisă, generoasă, făcătoare de bine tinerii colaboratori și studenții, fiind susținuți și ajutați prin oferta de carte sau informații. A beneficiat de serviciile lui și studentul basarabean A. Mateevici, care i-a solicitat ajutorul primindu-l imediat și necondiționat (publicăm mai jos această scrisoare-rugămintă). Se supăra, însă, amarnic, când cineva nu-i restituia cărțile la timp și îi pune la respect în acest sens și pe marii demnitari.

Considerând **experiența și devotamentul** două lucruri esențiale în activitatea unui bibliotecar, a regretat foarte mult pierderea în 1913 a lui N. Hodoș și în 1926 a lui Al. Sadi-Ionescu, pe care îl considera „bibliotecarul ideal, ființă rară în omenire și încă mult mai rară în românimia noastră, cu tradiții încă tinere în organizarea muncii științifice”, precum și neputința de a interveni în cazul când mulți plecau în căutarea unui lucru mai bine plătit (o problemă ce persistă și astăzi), considerând că „...una din principalele condiții pentru un bun bibliotecar

este **vechimea**, vă puteți da seama de piedicile ce întâmpinăm din această continuă primenire a personalului!”

Spiritul de echipă, vocația și sacrificiul de sine l-au făcut pe I. Bianu, în cei 57 de ani consacrați cu devotament și tenacitate Academiei Române, să închege un colectiv valoros de specialiști, omogen, conștiincios, pus pe fapte mari, împreună cu care să realizeze o bibliotecă modernă, cu un fond național, unic, pus la dispoziția generațiilor tinere spre cunoaștere, studiere și valorificare.

A slujit cu adevărat profesia „...reușind, astfel, să ridice biblioteconomia la înălțimea unei științe superioare, care s-ar putea numi Bibliografia, adică știința cărții în sensul cel mai cuprinzător și nobil al cuvântului”.

La cei 150 ani de la naștere, evocăm această măreață figură, „sinteză a patriotismului, a pregătirii de specialitate și a conștiinței profesionale,” iar cea mai mare răsplată pe care suntem în stare să o facem e să studiem și să promovăm acest patrimoniu adunat, creat și ocrotit cu atîta rîvnă și sacrificiu. Pentru generația de azi și pentru cele de aici încolo.

Referințe:

1. Ion Bianu // *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România. 1867 – 1967. Cartea centenarului.* – București : Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1968.
2. **Theodorescu, B.** *Istoria bibliografiei române.* – București: Ed. Enciclopedică Română, 1972.
3. *Centenar Dan Simonescu: cartea și biblioteca: contribuții la istoria culturii românești.* – Târgoviște: Ed. Bibliotheca, 2002.